

La patronal gironina i el locaut de 1919

JOAN SURÓS

Lorganització d'associacions empresarials va ser posterior al sindicalisme obrer. De fet, podem considerar que va sorgir com a resposta a les reivindicacions que plantejaven els sindicats obrers. Així, la més antiga de les organitzacions patronals gironines data de l'any 1877. Es tracta de l'associació «Hermanos Industriales», de Figueres. El 1886 es va crear la «Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Palamós». La resta d'organitzacions empresarials es formaren ja en el segle XX¹.

Les primeres organitzacions empresarials

El 1913 hi trobem divuit «gremios y sociedades de comerciantes e industriales»²: vuit a la ciutat de Girona, quatre a Figueres, dues a Banyoles i una a Anglès, Olot, Portbou i Tossa.

L'any 1916 existien trenta-set entitats patronals³. En aquest mateix any, la Cambra de Comerç de Girona escrivia que «el espíritu corporativo va poco a poco infiltrándose en la clase patronal (...) El espíritu de asociaciones domina, no obstante, más en las clases agrícola-

las que en la industrial i comercial (...), siguiendo después las pequeñas industriales, lo cual prueba que es mucho el camino que queda por andar todavía»⁴

Segons la mateixa cambra, aquesta manca de suficient organització empresarial era el motiu principal del triomf obrer en els conflictes laborals que es plantejaven, lamentant-se de «la ausencia de espíritu de asociaciones en las clases patronales, al contrario de lo que ocurre en las obreras»⁵.

L'any 1919 va ser clau en el sorgiment d'un associacionisme empresarial fort i combatíu envers les organitzacions sindicals obreres.

El segon congrés patronal

El setembre de 1919, la «Federación Patronal» de Barcelona, organitzadora del II Congrés Patronal de la «Confederación Patronal Española», llançava un manifest on convocava les organitzacions patronals a fi que «cada cual, dentro de su esfera, adopte sus resoluciones, y que sepamos de una vez si podemos sobreponernos a la desorganización que corroe las fuerzas vitales del país, o si hemos de continuar en la indiferencia pasiva y suicida ante una subversión social que nos empuja hacia el hambre y hacia la ruina».

En el congrés hi varen participar catorze federacions patronals gironines (de Girona, Olot, Palafrugell, Ripoll, Cassà de la Selva, Palamós i la Bisbal) i cent vint-i-dos empresaris.

En aquest congrés es decidí l'adopció d'una línia dura envers les organitzacions obreres, apostant per l'enfrontament. Això va coincidir amb la radicalització de les postures de l'anarcosindicalisme després del congrés que la CNT va celebrar, el desembre de 1919, al «Teatro de La Comedia» de Madrid².

L'any 1919 va significar, igualment, un any decisiu en el creixement de l'associacionisme empresarial gironí. Es crearen importants federacions patronals, com ara la «Sociedad Patronal Corchotaponera» de Palafrugell, amb cinquanta-set socis, o la que es va organitzar a Palamós, amb el mateix nom que l'anterior, i que va arribar a reunir trenta-dos socis, o la «Federación Patronal» de Girona en la qual «están reunidos por gremios o agrupaciones

las distintas ramas de la industria y el comercio, y su esfera de acción no se concentra a la ciudad de Gerona, sino que se extiende a buena parte de la provincia, además de estar en relación con organizaciones análogas existentes en otras importantes poblaciones de la provincia»⁷.

El procés d'organització patronal va arribar a gairebé tots els sectors. En alguns casos, de manera poc ortodoxa, com el cas que denunciava la premsa obrera⁸: a Palafrugell, la «Federación Patronal», dirigida pels industrials surotapers, va incloure també els empresaris de la construcció i del transport. Posteriorment va intentar captar els petits industrials i comerciants, sota l'amenaça que si no s'afegien a la federació patronal, se'ls declararia el boicot a la fabricació o venda dels seus articles.

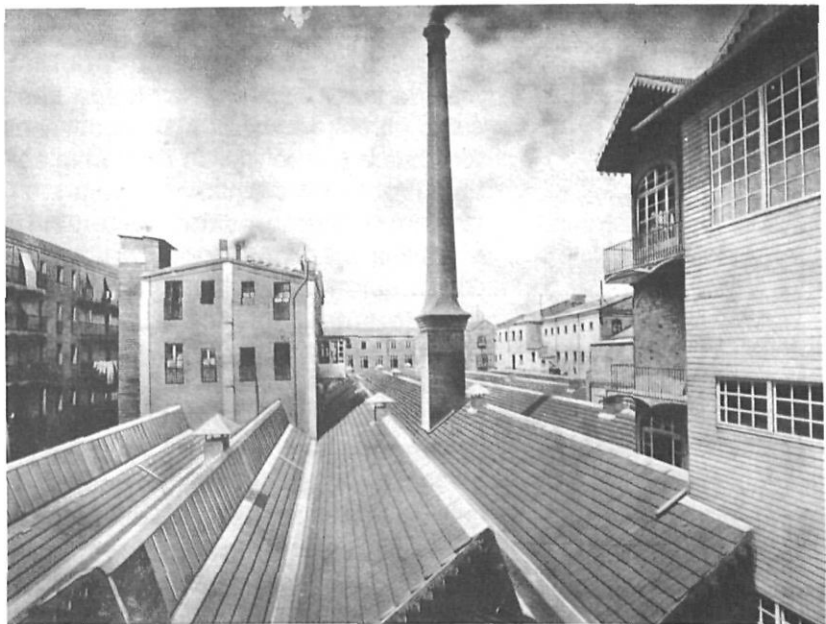
El locaut de 1919

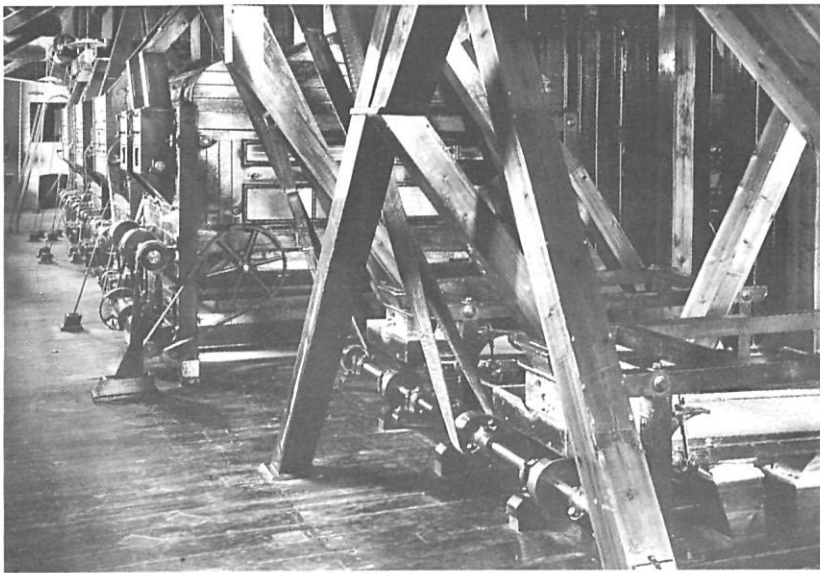
El locaut de final de l'any 1919 va anar precedit d'un període de molta conflictivitat social. El 1918 es varen arribar a declarar fins a vint-i-vuit vagues a les comarques gironines, afectant més de tres mil treballadors. Abans de la declaració del locaut, s'havien produït ja quaranta-sis vagues durant l'any 1919, amb més d'onze mil vaguistes⁹.

La conflictivitat va començar el febrer. Durant vint dies, mil cinc-cents treballadors del suro de Palamós es varen declarar en vaga. A l'abril, i durant quasi quatre mesos, mil set-cents suro-

*Les instal·lacions
fabrils de Grober,
a Girona*

tapers varen protagonitzar una llarga vaga. El dia dotze de maig es va iniciar un conflicte general a Olot. La vaga va començar per les reivindicacions salarials i de jornada laboral plantejades pels obrers tèxtils. El caire del conflicte va conduir a la declaració d'un locaut general, tancant les fàbriques tèxtils, papereres, d'estatuària religiosa i de curtits. Mil tres-cents obrers varen quedar sense feina. Un acord final entre empresaris i treballadors va posar fi al conflicte, el setembre.

El conflicte d'Olot no va ser l'únic d'abast general. El dia trenta-u de març, obrers de Girona i d'altres poblacions es varen declarar en vaga en solidaritat amb la vaga general que es feia a Barcelona. Altres vagues de gravetat es declararen a Ripoll (on dos mil dos-cents cinquanta treballadors tèxtils varen parar, a l'octubre), a Anglès (amb quatre-cents obrers en vaga durant més de tres mesos), a Salt (quasi tres-cents obrers en vaga), a Campdevàrol (on durant quatre mesos dos-cents setanta treballadors estaren en vaga),... I tancaments empresarials n'hi varen haver, a més del ja citat d'Olot, a Girona (el maig, afectant quaranta treballadors del transport), al tèxtil de Campdevàrol, a l'agost, i a les indústries de taps de Cassà de la Selva, del divuit d'octubre de 1919 fins al gener de l'any següent.

Tots aquests conflictes no foren més que un antecedent del xoc del final de 1919. El dimarts nou de desembre, l'empresariat gironí va secundar el tancament de fàbriques iniciat a Barcelona

el mes abans. A Girona ciutat, l'aturada va ser general en les fàbriques, tallers, construcció, etc., no afectant ni els transports ni els comerços. Fora de la ciutat de Girona, només va afectar, en principi, els obrers del port de Sant Feliu de Guíxols. Al llarg d'aquella setmana, diverses indústries es varen anar afegint al locaut: varen parar les rajoleries, els curtits,... I, fora de Girona ciutat, les fàbriques tèxtils de Santa Eugènia, Bescanó, Salt i Anglès.

El començament d'una nova setmana va comportar l'extensió del locaut a les fàbriques de taps de suro de la Bisbal, Palamós, Palafrugell i Lloret. També s'hi varen afegir els empresaris de Figueres que tenien obrers afiliats a la CNT. A final de setmana, el dia vint, foren acomiadats els obrers de l'estatuària religiosa d'Olot, estenent-se ràpidament el conflicte a tota la indústria olotina.

Abans d'acabar l'any, el locaut era general en tota la indústria suro-tapera. En la zona on predominava aquest tipus de feina, només quedaven sense tancar el ram del vestit, de l'alimentació, del transport i del petit comerç.

El dia trenta-u de desembre, la «Federación Patronal» de Girona va anunciar les seves condicions per posar fi al locaut, que «pueden resumirse, en la libre contratación del trabajo y en la supresión de la ingerencia que los Comités y Sindicatos tenían en las fábricas y talleres en mengua y desprestigio del patrono, mediante la contratación individual de los obreros y el respeto a los reglamentos que cada industria tenga establecidos»¹⁰. També es varen obrir llistes on es podien inscriure els treballadors disposats a tornar a la feina mitjançant l'acceptació i la firma d'un contracte individual i el compliment del reglament de cada fàbrica o taller.

En la primera quinzena del gener de 1920 el locaut es va anar imposant en els diferents pobles de la província: a Sant Feliu de Guíxols, a Sant Joan de les Abadesses, a Castellfollit de la Roca, etc. El dia vint-i-sis de gener es va aixecar el locaut de la «Federación Patronal» de Girona, obrint les fàbriques aquell dia, «pero fueron pocos los obreros que reanudaron el trabajo, debido a la coacción que ejercían los que pretendían el cobro de jornales durante

NOTES

(1) Segons informacions de l'Instituto de Reformas Sociales contingudes en l'«*Estadística de Asociaciones. Censo de Asociaciones profesionales*» i en el «*Censo electoral social*».

(2) Cámara Oficial de Comercio e Industria de Gerona, «*Memoria de los trabajos realizados durante 1913*».

(3) Instituto de Reformas Sociales, Ops. cit. Segons l'«*Anuario Estadístico de España*», el 1913, les organitzacions patronals eren norantaset, i, el 1922, vuitanta-sis; xifres que cal considerar exagerades.

(4) Cámara Oficial de Comercio e Industria de Gerona, «*El Comercio, la Industria y la Agricultura en el año 1916*», Girona, 1917, p. 151.

(5) Cámara Oficial de Comercio e Industria de Gerona, «*El Comercio (...) en el año 1917*», Girona, 1918, p. 151.

(6) Aquest congrés va significar «una oleada purista, con

los días del locaut y negarse otros a firmar contratos individuales de trabajo»¹¹. Al començament de febrer, encara que «va restableciéndose la normalidad de los trabajos en nuestras fábricas, siguen todavía las huelgas parciales»¹². No fou fins a mitjan febrer que la situació es normalitzà gairebé totalment. Els obrers es varen anar reincorporant a la feina, es tornaren a obrir els locals sindicals tancats durant el conflicte...

El tancament patronal va significar una clara victòria dels seus promotors. Molts obrers es varen veure obligats a acceptar contractes individuals de treball, s'augmentà la jornada laboral, etc.

Els mateixos líders obrers varen reconèixer la derrota. En principi, les seves conseqüències foren minimitzades. Així, el diari republicà de Sant Feliu de Guíxols, «El Programa», de tendència pro-sindicalista, escrivia, poc després del conflicte, que «davant el fracàs, com és d'habitud en altres circumstàncies semblants, no s'ha produït cap deserció ni cap visible nota discordant en el camp obrer (...) La moral de la derrota no ha causat cap vulneració en les files proletàries guixolenques»¹³.

A mitjan 1920, la premsa obrera encara parlava del sindicalisme revolucionari en termes de fortlesa, però el to

va anar canviant. Així, ja el juny del mateix any, el diari portaveu dels cenetistes gironins, «Acción Social Obrera», es lamentava que els obrers estaven «adormecidos». En els anys següents, la davallada de la CNT fou ràpida i molt gran.

Balanç final

El locaut del 1919 fou conseqüència de la radicalització de la postura de l'empresariat català envers les reivindicacions obreres, un intent d'imposar les seves condicions de treball a fi de traslladar els costos de la crisi econòmica que començava a manifestar-se a les classes assalariades. La radicalització de la CNT va facilitar el xoc. A partir del locaut i de la clara victòria de les postures empresarials, el sindicalisme revolucionari va adoptar una postura defensiva, intentant de mantenir les posicions anteriors, mentre la patronal s'enfortí i endurí la seva actitud envers les reivindicacions dels treballadors.

un renovado peso de la tradición anarquista, que se puso de manifiesto (...) en la fijación taxativa de la acción directa (...) y en la proclamación que la CNT aspirava al comunismo liberrio», segons Gabriel, Pere, «El anarquismo en España», dins Woodcock; George, «El anarquismo», Barcelona, 1979, p. 369.

(7) Cámara Oficial de Comercio e Industria de Gerona, «El Comercio (...) en el año 1919», Gerona, 1920, p. 129.

(8) Acción Social Obrera, 8-11-19.

(9) Segons informacions facilitades per l'Instituto de Reformas Sociales, la Cámara Oficial de Comercio e Industria de Gerona i la premsa.

(10) *Diario de Gerona*, 13-12-19, p. 3.

(11) Cámara Oficial de Comercio e Industria de Gerona, «El Comercio (...) durante el año 1920», 1921, p. 157.

(12) *Diario de Gerona*, 3-2-20, p. 3.

(13) *El Programa*, 14-1-20, p. 1.

Joan Surós és historiador